ALPHABETUM
ARMENUM
CUM ORATIONE DOMINICALI
SALUTATIONE ANGELICA
INITIO EVANGELII S. IOHANNIS
ET CANTICO POENITENTIAE.

ROMAE MDCCLXXXIV.
TYPIS S. CONGREG. DE PROPAGANDA FIDE

PRAESIDUM ADPROBATIONE.

LECTORI ERUDITO

IOHANNES CHRISTOPHORUS AMADUTIUS

Praeses typographiae sacrae Congregationis de Propaganda Fide.

I. *INstaurandae exoticarum linguarum alphabetorum collectioni, quae quotidie vel largitionibus, vel venditionibus absumitur, operam navantes in id praecipue intendimus, ut alphabeta ipsa, quae recudenda se praebent, integriori, concinniorique forma pro facultate nostra reponantur. Armenicae linguae [quae & Haicana ab Hayco Armeniacae gentis protoparente, post Noëmum quinto Iapheti abnepote, & Thorgomi filio* (1), *ut & Armena ab Aramo Haicanorum rege VII. & Abrahami contemporaneo* (2) *appellata dein est] alphabetum commode nunc nobis reparandum obvenit, quod scilicet editionis, quae anno* MDCLXXIII. *perafta fuerat typis propagandae fidei, omnia iam fuerint distracta exemplaria. Praestat ergo nunc de hoc idiomate nonnulla de more praefari, quo eiusdem origo, vicissitudines, grammaticae institutiones, lexica, & potiora opera iis, quibus ad haec legenda accedere lubeat, uno tempore innotescant.*

II. *Eorum, qui in idiomatum natura cognoscenda studium potissimum posuerunt, communior sententia est, Armenorum linguam antiquissimam esse, & inter eas, quae materno iure, & nominc censentur, esse adnu-*

(1) *Vid. Moisem Choronensem in histor. lib.I. c.9.*
(2) *Vid. ibid. cap.13.*

adnumerandam. Ceterum non est huius loci haec pluribus persequi, ne nimium crescat oratio; cum praesertim Schroderii percurrentibus dissertationem de Armenicae linguae vetustate (1) haec abunde, luculenterque deprehendere fas sit. Ast male actum cum Armenica lingua, quod initio propriis caruerit characteribus, ut proinde longo temporis intervallo propria vocabula alienigenarum, ac praesertim conterminorum populorum litteris concredere, ac consignare coacta fuerit.

III. Primus ergo, qui proprias Armenici idiomatis formas, seu characteres invenerit, fuit vir sanctus, atque primarius gentis doctor, & magister Mesrobus, qui cum in regum Armenorum aula interpretis officio fungeretur, epistolas omnes Armenica lingua concinnatas, ast litteris tum Graecis, tum Persicis, ac praesertim Syriacis exaratas enucleabat. Hoc ex Moise Choronensi Armenorum historico plane eximio, & ipsius Mesrobi discipulo intelligere quisque poterit. Quare id consequitur, ut Armenicos characteres non nisi v. ecclesiae saeculo inductos adstruamus. Factum interea est, ut Patriarcha Isaacus I., qui sancti Gregorii Illuminatoris pronepos fuit, excogitatas a Mesrobo Armenicas litteras toti Armenorum genti communicaverit. Hinc ab anno praesertim CDXXI. aerae vulgaris surrexerunt scriptores, qui patriae linguae peritia, & elegantia pollentes opera de variis scientiarum generibus conscripserunt, ut hinc primum steterint linguae, quae ab Hayco usque ad Artassem III., Arsacidarum

(1) *Dissert. de antiq. & fatis linguae Armenaicae. Amstaelodami* 1711.

cidarum regum postremum, *suam servaverat integritatem*, *uberiora*, *&* *praeclariora monumenta*. *Commode hoc tempore multa litteris mandarunt*, *atque etiam primi ad divinarum scripturarum versionem manus potissimum admoverunt ipsi sancti viri Mesrobus*, *&* *Isaacus*, *quos laudavimus*, *tum* *&* *Moises Choronensis*, *cuius* *&* *mox facta mentio*.

IV. *Hos*, *quos sibi unice proponere oportet eos*, *qui Armenicae linguae avitam puritatem*, *&* *elegantiam assequi voluerint*, *subsequuti sunt scriptores alii perquam celebres apud suos*, *&* *omnino illustres*. *Inter hos primus nominandus venit*, *qui de theologicis rebus accurate scripsit saeculo x. sanctus Gregorius Narriekensis*, qui, *Iacobo Villottio teste in serie Patriarcharum Armenorum*, egregium composuit sacrarum precum volumen; *cuius Clemens Galanius* [1] *quinetiam cum laude meminit*. *Excelluit insuper in theologica*, *&* *poetica facultate sanctus Narsetes*, *sive Hierses Ghelaiensis Patriarcha Armenorum*, *qui saeculo XII. ex ipsius Villottii fide* scripsit carmine librum plane divinum, cui titulus: *Iesus Filius*; *quique etiam ut* poeta sacer *a Galanio* (2) *ipso laudatur*. *Grammatices*, *&* *rhetorices praestantia floruerunt Agathangdelus a secretis Tiridatis regis*, *doctor Eliseus*, *&* *Moises Choronensis saeculis IV.* *&* *V.*, *&* *sanctus Narsetes Lampronensis*, *orator celeberrimus saeculo XI.*, *quem ex Villottii testimonio* velut Armeniae Chrysostomum merito venerantur

(1) *Conciliat. eccles. Armen. cum Roman. part.*1. *tom.*1. *cap.*XVIII. *n.*7.

(2) *Ibid. cap.*XXI. *n.*3.

ut sanctum : *quod & plurimis locis Galanius ipse confirmat*.

v. *Multos tulit etiam exterorum librorum interpretes Armenorum natio, quos quidem haud minus patrii idiomatis elegantia commendat. Celebris est sancti Iacobi Nisibeni Archiepiscopi operum Armenica versio, quam dein in Latinum sermonem translatam typis propagandae fidei primum in lucem edidit vir sane doctissimus, ac pientissimus Nicolaus Antonellius S. R. E. Cardinalis* (1). *Huic accedunt versiones, quae pariter exstant, operum sancti Iohannis Chrysostomi, sancti Athanasii, sancti Cyrilli, sancti Basilii, aliorumque, quibus parcimus, quaeque Armenorum idioma ad multam quinetiam elegantiae dignitatem evexerunt*.

vi. *Verumtamen, ut sunt humana omnia, eo res tandem adacta est, ut lingua haec a suo excellentiae apice paullatim exciderit. Hoc nimirum contigit, quod ob typorum nondum invectorum defectum, & ob immane pretium codicibus mss. comparandis necessarium huiusmodi operum exemplaria, manu quotidie versanda, fere ubique desiderarentur: hincque eorum lectio vel intermissa, vel neglecta ruditati, & inscitiae viam straverit. His omnibus accensendi quinetiam bellorum strepitus, & incendiorum ab haereticis, schismaticisque excitatorum vastationes, quibus codices, chartae, & cetera huiusmodi absumi, vel dissipari saepissime consueverunt. Quare ea cepit unumquemque codicum conservandorum, immo abscondendorum sollicitudo, & anxietas, ut eos in asceteriis pluri-*

(1) *Anno* 1756. *in fol.*

pluribus obseratos clavibus episcopi, & in tutissimis arcibus repositos principes, & dynastae posteritati, si fieri posset, reservarent; quod & Patriarchae ipsi dirarum interminatione ecclesiis, aliisque sacris locis perpetuo addictos tueri satagerunt. Per has rerum perturbationes ventum est ad VIII. ecclesiae saeculum, quo vertente, litteralis Armenorum linguae fere omnis obsoleverat elegantia, immo & liturgicorum librorum captus nonnisi exiguo hominum gregi reservatus videbatur. Quamobrem hoc tempore vernacula exorta est Armenorum dialectus, quae ex peregrinis coalescens vocabulis, & propria invertens per totam fere ditionem obrepsit, sibique litteralis ius, usumque universum adscire visa est. Novo hoc concepta sermone si quis opera sibi legenda sumpserit, non nisi incondita, inconcinna, puerilia, & deridicula prorsus deprehendet. Cum his quinetiam conveniunt, quae crucesignati ex Europa in Ciliciam profecti ex Latina lingua in Armenicam exercitationis caussa converterunt, & in quibus nonnisi barbariem, & absurditatem cubare nemo non videat.

VII. Ast exacto saeculo, cum, Deo favente, clerum, & monachos praesertim in Armenia degentes excusserit clamor, & questus excitatus ob sacrorum librorum deficientiam, qua urgebatur Armenorum ecclesia, peculiari potissimum studio incensus est Iacobus Iulfaensis Patriarcha Armenorum, vir clari nominis, quo tanto malo remedium faceret. Idcirco virum selegit episcopali honore insignitum, quem in Europam mitteret, ut is gentis suae ecclesiis necessaria pararet commoda, quibus sacra pro dignitate

peragerentur, curaretque praecipue, ut sacrorum bibliorum, & liturgicorum librorum typographica exemplaria in aliqua Europae civitate sua impensa excuderentur. Fuit is Archiepiscopus Osganus Vartabied Erevanensis, qui ab Armenia maiori Liburnum solvens Romam venit, hinc Venetias migravit, ac tandem Amstelodamum se recepit, ubi Armenicarum litterarum formas caelatorum, ac staturariorum ope naviter parans iis ipsis anno CIↃIↃCLXII. sacram scripturam, breviaria, aliaque similia, ut ipse ad calcem sacrae scripturae luculenter narrat, excudenda curavit. Dein missale ad chori usum Venetis typis sane elegantissimis pro Scerimaniae gentis munificentia post aliquot annos editum est, quod fere in omnibus Armenorum ecclesiis locum obtinuit.

VIII. Ceterum Romae Armenici characteres caelati, percussi, conflati, & excusi antea fuerant cura, & opera Stephani Paullinii typographi Romani, qui institutorem habuerat Ioh. Baptistam Raymundium, celebrem illum Vaticanae typographiae, sedente Sixto V., conditorem, quique dein usque ab anno CIↃIↃCXXVI., quo stetit sacrae congregationis de propaganda fide, & ipsius typographiae institutio, alterius administrationem exercuit. Quare prima, quae occurrunt Romanis Paullinii typis commissa Armenicarum litterarum monumenta, annum praeseferunt CIↃIↃCXXIII., triennium nempe ante conditam hanc nostram typographiam, atque inscribuntur : Concordia Armenorum cum sancta Romana ecclesia, *auctore Bartholomaeo Abagaro Armeno, &* Summa doctrinae christianae, *mandato Cynthii Aldobrandinii Card. S. Georgii, Armenicae*

nicae nationis patroni, in Armenicam linguam conversa. Alia dein habentur excusa typis propagandae fidei anno CIƆIƆCXXX., aliisque insequentibus, quae referre haud opus est. Ast non Romae solum, Amstelodami, & Venetiis Armenicorum characterum formis libri imprimi consueverunt; cum nimirum etiam Constantinopoli edi ceperint, licet ab elegantia eorum, quae alibi edita designavimus, longe absint. Hac tamen ratione factum est, ut nonnullae veterum operum ex tenebris erutorum editiones auspicato prodierint, quae tum in ecclesiae, tum in nationis commodum, & honorem plurimum cesserunt.

IX. Verumtamen Armenicorum typorum nitorem plurimum auxit congregatio Armenorum monachorum Mechitarensis. Haec enim Methone, Peloponnesi urbe, sub Venetorum imperio degens, ac dein bellorum tumultu exagitata Venetias se recipiens anno CIƆIƆCCII. insulam, quae sancti Lazari appellatur, incoluit, ibique ex institutoris Mechitar, qui est Consolator, & a quo nomen habuit, voluntate, & praecepto Armenicis litteris, scientiisque operam navans, typographicam etiam artem ornandam suscepit. Quare horum monachorum Venetis formis impressa habemus biblia sacra, quae Amstelodamensem editionem post se reliquerunt, & alia insuper opuscula, quae in tironum gratiam excudi solent. Ast omnium operum, quae ex hac officina prodierunt, splendidissimum omnium apparet lexicon veteris linguae Armenicae, quod duobus voluminibus comprehensum edidit ipse Mechitar institutor, usus opera, & praesidio discipulorum suorum, quodque sane linguae iam pene inter-

intermortuae promptuarium instructissimum haberi debet. Ex hac igitur palaestra paullatim exstiterunt viri patriae linguae, & calligraphiae callentissimi, per quos peractae sunt plurimae operum versiones, aliaque de novo elaborata, quae haud veterum nitori concedant, eaque praesertim, quae ad scholarum tum philosophiae, tum rhetorices, tum grammatices usum pertinent, quaeque a singulis, qui hanc linguam tutius, rectiusque arripere velint, in manibus haberi oporteat.

x. Ceterum nota sunt elementaria opera, quae in tironum, ac operariorum evangelicorum usum excudenda mandavit sacra haec ipsi congregatio; nimirum Iohannis Agopii grammatica Latina armenice explicata (1), *Deodati Nierszesoviczii Episcopi Traianopolitani dictionarium Latino-Armenum super sacram scripturam* (2), *& Iacobi Villottii dictionarium alterum ex praecipuis Armenicae linguae scriptoribus concinnatum* (3); *ut nunc praeteream opera, quae vel ad sacra obeunda, vel ad pietatem fovendam, vel etiam ad schismaticorum errores refellendos edita sunt. Neque heic silentio praetereundus est Iohannis Ioachimi Schroderii* thesaurus linguae Armenicae antiquae, & hodiernae cum varia praxios materia &c., *qui Amstelodami editus est* (4). *Tandem heic commemorare*

(1) *Anno* 1675. *in* 4.
(2) *Anno* 1695. *in* 4.
(3) *Anno* 1714. *in fol.*
(4) *Anno aerae christianae* 1711., *Armenorum* 1160. *in* 4.

morare etiam praeſtabit quinque linguarum, Armenicae ſcilicet litteralis, Armenicae vulgaris, Latinae, Italicae, & Gallicae dictionarium, quod elaboravit, & cuius proſpectum publici iuris fecit anno CIƆIƆCCLXXX. *typorum noſtrorum miniſterio Gabriel Villa Foro-Alexandrinus, ex Capuccinorum ordine miſſionarius.*

XI. His ſummatim expoſitis, alphabetum nunc exponemus Armenicae linguae; & quoniam variae ſunt litterarum formae, ſingulas proinde nos heic recenſere curabimus. Quas Armeni ſtilo ferreo membranis olim inſcribebant, appellabant երկաթագիր, jerghatachir. *Quae in libris choralibus adhibebantur, eaeque maiores, & diverſo colore quo ad initiales diſtinctae, vocabantur & ipſae* երկաթագիր, jerghatachir, *ideſt* ferreae; *quamquam praeter hoc initialium genus habeantur aliae quinetiam initiales ornatae, quibus nomen eſt* գլխագիր, chlhhachir; *quaeque ſi angelorum, & hominum imaginem praeſeferant, dicuntur* մարդագիր, martachir; *ſi vero avium forma donentur, vocantur* հաւագիր, ſziachachir; *ſi vero floriformes appareant, dicuntur* ծաղկագիր, zaghhghachir. *Armenici alphabeti litterae* XXXVI. *olim numerabantur; verum cum dein duarum litterarum* ֆ Fe & Օ O *inſuper acceſſio facta fuerit,* XXXVIII. *evaſerunt. Earum* VIII. *ſunt vocales, ceterae autem conſonantes, ut deinceps patebit. Tandem exercitationis gratia alphabeto ipſo adſuenda nonnulla curavimus Armenico idiomate concepta, ſcilicet dominicam orationem, ſalutationem angelicam, initium evangelii ſancti Iohannis, ac demum canticum poenitentiae, quod ab Armenis*

menis in nocturno recitari consuevit; quibus omnibus religioni quinetiam uno tempore litare peropportune nobis visum est. Sed manus e tabula; non enim opus est hoc loco de his agere pluribus. Haec interim aequi, bonique consule, erudite Lector, & vale.

ALPHABETUM
ARMENUM

Charactere rotundo.

Figura	Nomen		Poteſtas
Ա ա	այբ	aib p	a
Բ բ	բեն	pien	p *quaſi* b
Գ գ	գիմ կամ գիմ	chim	ch
Դ դ	դա	ta, *vel* da *mod.*	d *quaſi* t
Ե ե	եչ	jece	je
Զ զ	զա	ſza	ſz
Է է	է	e	e
Ը ը	եթ կամ ըթ	jett	e *ſuppr.*
Թ թ	թօ կամ թօ	to	tt
Ժ ժ	ժէ	ſge	ſg
Ի ի	ինի	ini	i
Լ լ	լիւն	liun	l
Խ խ	խէ	hhe *aſper.*	hh
Ծ ծ	ծա	za *forte*	z
Կ կ	կեն	ghien	gh

Հ	հ	հո կամ հօ	huo	h
Ձ	ձ	ձա	zza *dulce*	zi
Ղ	ղ	ղատ	ghhad	ghh
Ճ	ճ	ճէ	ge	g
Մ	մ	մեն	mien	m
Յ	յ	յի	hi *conſon.*	i *ſuppr.*
Ն	ն	նու	nu	n
Շ	շ	շա	ſcià	ſc
Ո	ո	ո	uuò	uo
Չ	չ	չա	ccia	cc
Պ	պ	պէ	be	b
Ջ	ջ	ջէ	cie	c
Ռ	ռ	ռա	rra	r *dup.*
Ս	ս	սէ	ſe	ſ
Վ	վ	վէւ	viev	v *conſ.*
Տ	տ	տիւն	diun	d
Ր	ր	րէ	re	r *dulce*
Ց	ց	ցօ	zzuò	zz
Ւ	ւ	հիւն	hiùn	u *voc.*
Փ	փ	փիւր	ppiur	pp

Ք ք

Ք ք քէ	cche	ke
Օ օ օ	o	o
Փ փ փէ	fe	f

ALPHABETUM

ARMENUM ALTERUM

Charactere curſivo.

Figura		Poteſtas	Valor in numeris	
Ա	ա	*a*	ա̅	1
Բ	բ	*p* quaſi *b*	բ̅	2
Գ	գ	*cb*	գ̅	3
Դ	դ	*d* quaſi *t*	դ̅	4
Ե	ե	*je*	ե̅	5
Զ	զ	*ſz*	զ̅	6
Է	է	*e*	է̅	7
Ը	ը	*e* ſuppreſ.	ը̅	8
Թ	թ	*tt*	թ̅	9

Ժ	ժ	*ſg*	ժ̃	10
Ի	ի	*i*	ի̃	20
Լ	լ	*l*	լ̃	30
Խ	խ	*hh*	խ̃	40
Ծ	ծ	*z*	ծ̃	50
Կ	կ	*gh*	կ̃	60
Հ	հ	*h*	հ̃	70
Ձ	ձ	*zi*	ձ̃	80
Ղ	ղ	*ghh*	ղ̃	90
Ճ	ճ	*g*	ճ̃	100
Մ	մ	*m*	մ̃	200
Յ	յ	*i* ſuppreſ.	յ̃	300
Ն	ն	*n*	ն̃	400

Շ	շ	*ſc*	շ̄	500
Ո	ո	*uo*	ո̄	600
Չ	չ	*cc*	չ̄	700
Պ	պ	*b*	պ̄	800
Ջ	ջ	*c*	ջ̄	900
Ռ	ռ	*r* dup.	ռ̄	1000
Ս	ս	*ſ*	ս̄	2000
Վ	վ	*v* conſon.	վ̄	3000
Տ	տ	*d*	տ̄	4000
Ր	ր	*r* dulce	ր̄	5000
Ց	ց	*zz*	ց̄	6000
Ւ	ւ	*u* voc.	ւ̄	7000
Փ	փ	*pp*	փ̄	8000
Ք	ք	*ke*	ք̄	9000
Օ	օ	*o*	օ̄	10000

f 20000

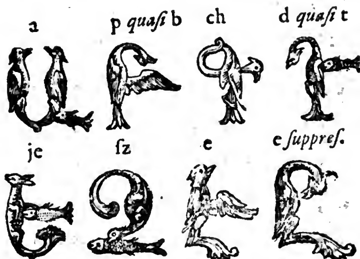
Deus

Dominus

ALPHABETUM

ARMENUM TERTIUM

Charactere figurato.

t t ſg i l

hh z gh h

zi ghh g

m i *ſuppreſ.* n ſc

uo cc b c

r *dup.* f v *conſ.* d

r *dulc.* zz u *voc.* pp

ke o

De diviſione litterarum.

Ex hiſce litteris aliae ſunt vocales, aliae conſonantes. Vocales ſunt octo ա a ե je է e ը jj ի i ո vo օ o ու u.

Conſonantes ſunt reliquae omnes բ գ դ զ թ ժ լ խ ծ կ հ ձ ղ ճ մ յ ն շ չ պ ջ ռ ս վ տ ր ց փ ք. Ast haec littera և compoſita eſt ex duabus litteris, ideſt

a ե

a ե *je*, & a ւ *biun*, nimirum եւ̃ *jev*, ſuperpoſito nempe ſpiritu aſpero. Quare nunc agemus

De nexibus litterarum.

Multi ſunt modi, quibus verba compendiarie exarantur. Aſt frequentius omnium illud ſignum eſt, quod ita conformatur ւ, quodque appellatur պատիւ *badiv*, ideſt *honor*, cum ſcilicet hoc compendii ſignum uſurpetur in Dei, Ieſu Chriſti, &c. nominibus exprimendis; ex quo quidem hoc nomen inditum eſt quaſi ob quamdam excellentiam. Id ex ſequentibus patebit exemplis.

ա̃ծ pro աստուած, *Deus*.
ա̃յ pro աստուծոյ, *Dei*, & *Deo*.
ա̃ով pro աստուծով, *cum Deo*, *per Deum*.
ա̃մ pro ամենայն, *omnis*.
ա̃մի pro ամենայնի, *omnis genit.*
յ̃ս pro այսինքն, *hoc eſt*, *ideſt*.
աշ̃ pro աշխարհ, *mundus*.
աշ̃ի pro աշխարհի, *mundi*.
ը̃դ pro ընդ, *cum*, *una*, *ſub*.
ը̃ս pro ըստ, *iuxta*, *ſecundum*.

ը֟մ pro ըստայնմ iuxta quod.
Թ֟ի pro Թիւն, Թ֟ե pro Թեան, Թ֟է pro Թեննէ, Թ֟բ pro Թեամբ.

Terminationes sunt nominum abstractorum.

ժ֟մկ pro ժամանակ, *tempus.*
վ֟ր, ի վ֟ր pro վերայ, ի վերայ, *super, supra.*
ի֟էլ pro իսրայէլ, *Israel.*
ի֟էլի pro իսրայէլի, *Israelis.*
կ. կ֟մ pro կամ, *ideo.*
ք֟զի pro քանզի, *nam.*
յ֟ս pro յիսուս, *Iesus.*
յ֟սի pro յիսուսի, *Iesu.*
ք֟ս pro քրիստոս, *Christus.*
ք֟սի, pro քրիստոսի, *Christi.*
ս֟բ pro սուրբ, *sanctus.*
ս֟բյ pro սրբոյ, *sancti.*
ն֟ք pro նոքա, *illi.*
ն֟ց, ն֟ր, ն֟ս. նոցա, նորա, նոսա.
Nominat. plur. *illius, illorum, illis.*
ո֟պ pro որպէս, *sicut.*
վ֟ս pro վասն, *de, pro, propter.*
տ֟ր pro տէր, *dominus.*
տ֟ն pro տեառն, *domini.*
տ֟բ pro տէրամբ, *cum domino, vel per dominum.*

Nec

Nec deſunt aliae verborum notae compendiariae, quas nunc, ut brevitati inſerviamus, omittimus, quaeque tamen apud grammaticos pro opportunitate conſuli poterunt.

De ſyllabis.

Aliquae ex ſyllabis conſtant ex unica littera, & dicuntur *միատառ miadarr*, vel etiam *միագիր miachir*; aliae vero conſtant ex pluribus litteris, & dicuntur *յոգնատառ hochnadarr*, vel *բազմագիր paſzmachir*.

Quae ſyllabae ſunt *վանկ vangh*, ideſt quae ex una littera conſtant, non aliae cenſeri debent, quam ſeptem vocales, nempe *ա ե ի է ը ո օ*; quae tamen haud proprie ſyllabae haberi debent.

Aſt illae inter ſyllabas iure adſcribendae ſunt, quae ex pluribus litteris coaleſcunt; quaedam nimirum ex duabus litteris conſtant, quae appellantur *երկտառ erghdar*, quemadmodum, quae ſequuntur: *ես ego*, *դա iſte*, *նա ille*; quaedam vero ex tribus litteris efforman-

tur, quae appellantur եռատառ *jerradar*, ut si scribatur: այլ *sed*, աչք *oculus*, արտ *campus*; quaedam insuper ex quatuor litteris efficiuntur, & dicuntur քառատառ *karadar*, ut si inveniatur: բուռ *gypsum*, բիրտ *rudis*, բիւր *decies mille*; quaedam praeterea ex quinque litteris componuntur, & vocantur հնգատառ *hnchadar*, ut si dicatur: բուրդ *lana*, գործք *opus*, սուրբ *sanctus*; quaedam tandem ex sex litteris concinnantur, & audiunt վեցատառ *viezzadar*, ut si quis dixerit: կուրծք *pectus*, ջուրբք *cum aquis*, սեամբք *cum columnis*; & alia his similia.

Ita etiam habentur verba ex syllabis composita, quae pariter vel sunt միավանկ *miavangh*; idest ex una syllaba, ut ամպ *nubes*, գաղջ *tepidus*, դէմք *facies*; vel sunt երկավանկ *lerghavangh*, idest ex duabus syllabis, ut ամբար *frumentarium*, ակռայ *dentes*, ագահ *avarus*, vel sunt եռավանկ *ieravangh*, idest ex tribus syllabis, ut անագան *tarde*, ապառնի *futurus*, ապաւէն *refugium*; vel sunt քառավանկ *karavangh*, idest ex quatuor syllabis, ut թափառական *vagus*,

իրա‿

իրաւաղէտ canonista, *բարեհամբաւ bonae famae*; vel sunt *հնգավանկ hngbavangh*, idest ex quinque syllabis, ut *էութենական essentialis*, *գերեզմանատուն coemeterium*, *vel sepulcrum*, *առաջնորդական primarium* : ac cetera his similia.

Exstant tandem duae litterae simul coniunctae, ut sunt hae: մե pro մ'ե, մէ pro մ'է, մի pro մ'ի, մն pro մ'ն, մխ pro մ'խ, մկ pro մ'կ, վն pro վ'ն.

Oratio dominicalis.

Տէրունական աղօթք։

այր մեր՝ որ յերկինս ես. սուրբ եղիցի անուն քո. եկեսցէ արքայութիւն քո. եղիցին կամք քո՝ որպէս յերկինս և յերկրի. Զհաց մեր հանապազորդ. տուր մեզ այսօր. և թող մեզ զպարտիս մեր. ոպ̄ և մեք թողումք

մերոց

մերոց պարտապանաց. և մի՛ տանիր զմեզ ՚ի փորձութ՟ի. այլ փրկեա՛ զմեզ ՚ի չարէ. զի քոյէ արքայութ՟ի և զօրութ՟ի. և փառք յաւիտեանս ամէն։

Salutatio angelica ad B. Virginem.

Ողջունատրութ՟ի առ ս՟բ կոյսն մարիամ.

Ողջոյն քեզ մարիամ լի շնորհօք. տ՟ր ընդ քեզ. օրհնեալ ես դու ՚ի կանայս. և օրհնեալ է պտուղ որովայնի քո յ՟ս. Սրբուհի մարիամ մայր ա՟յ, բարեխօսեա՛ վ՟ն մեր մեղաւորացս՝ այժմ և ՚ի ժամու մահուան մերոյ՝ ամէն։

Sanctum evangelium ſecundum Iohannem.

C. I. V. I.

Սկ՟ց աւետարանիս որ ը՟ս յովհաննու։

(գլ. I.)

՚Ի սկզբանէ էր բանն, և բանն էր առ ա՟ծ. և ա՟ծ էր բանն։ Նա էր ՚ի սկզբանէ առ ա՟ծ. ա՟մ ինչ նովաւ եղև.

և առանց նորա եղև և ոչինչ, որ ինչ եղև։ Նովաւ կեանք էր. և կեանքն էր լոյս մարդկան, և լոյսն ՚ի խաւարի անդ լուսաւորէ, և խաւար նմա ոչ եղև հասու։ Եղև այր մի առաքեալ յա̃յ. անուն նմա յովհաննէս, սա եկն ՚ի վկայութ̃ն, զի վկայեսցէ վ̃ս լուսոյն. զի ամենեքին հաւատասցեն նովաւ. ոչ էր նա լոյսն, այլ զի վկայեսցէ վ̃ս լուսոյն. էր լոյսն ճշմարիտ, որ լուսաւոր առնէ զա̃մ մարդ՝ որ գալոց է յաշխարհ։ Յաշխարհի էր, և աշխարհ նովաւ եղև, և աշխարհ զնա ոչ ծանեաւ։ Յիւրսն եկն, և իւրքն զնա ոչ ընկալան։ Իսկ որք ընկալանն զնա՝ ետ նց̃ իշխանութ̃ն որդիս ա̃յ լինել, որոց հաւատասցեն յանուն ն̃ր. որք ոչ յարենէ. և ոչ ՚ի կամաց մարմնոյ, և ոչ ՚ի կամաց առն. այլ յա̃յ ծնան։ Եւ բանն մարմին եղև, և բնակեաց ՚ի մեզ. և տեսաք զփառս ն̃ր, զփառս իբրև

զմիածնի

զմխածնի սու՛ 'ի Հօրէ, լի՛ շնորհօք և ճշմարտութ̅ե̅ամբ: Յովհաննէս վկայէ վ̅ն նորա. աղաղակեաց և ասէ. սա է զորմէ ասէի. որ զկնի իմ գալոցն էր՝ առաջի իմ եղև. զի նախ քան զիս էր. զի 'ի լրութ̅ե̅նէ նորա մեք ամենեքին առաք շնորհս փոխանակ շնորհաց: Զի օրէնքն 'ի ձեռն մովսէսի տուան.

շնորհքն և ճշմարտութ̅ի̅ւն 'ի ձեռն
յ̅ի̅ի ք̅ի̅ի եղեն:

(ա̅. 17.)

Canticum poenitentiae.

Ողբերգութ̅ի̅ւն անձին զղջացելոյ:

Աշխարհ ա̅մ, առ խնայեցեալ. անխտակեց լեռնք: Նմանամ զղջութեան. բարբառիմ լեզուաւս թողութեամ զանձնէ. Տ̅է̅ր ողորմեա. տ̅է̅ր ողորմեա. տ̅է̅ր ողորմեա: Գող եղէ մեղաց, գտող կորստեան. դուք ինձ փորեցի: Գնաւեցի զանձն իմ.

դաւաճանեցի · դարան գործեցի ·
տ̃ր ողորմեա ։

Երբեմն էի լոյս · և այժմ եմ խաւար ·
և ստուեր մահու ։ Օ՛ խարդ պատմեցից ·
զթիւ մեղաց իմոց · զի բազում են յոյժ ·
տ̃ր ողոր ։

Երկինք և երկիր · եկա՛յք ողբացէք ·
եղկելի անձն իմ ։ Ընտրեցի զչարն · ըն֊
կալայ կամաւ · ըղձողս մեղաց · տ̃ր ող ։
Խաթաւիմ՛ս զմով · թաւալիմ՝ ի մեղս ·
թօթափել չկարեմ ։ Վասն ախտիս լըց֊
եալ · ժահահոտ եղէ · ժամանակս բա֊
զումս ։ տ̃ր սղոր ։

Ի բաց մեկնեցայ · ՚ի սբ̃ խորհրդոց ·
՚ի բարեաց գործոց ։ Լաւ վարկաւ անձն
իմ · լուսոյն հեռանալ · լինիլ ընդ
խաւար · տ̃ր ողոր ։

Խորհուրդք չարին · խաբէին զհոգիս
խորասոյզ առնէին ։ Ծածկեն անդնդօք ·
ծիծաղէին գլորմամբս · ծանակ զիս
առնէին · տ̃ր ողորմ ։

Կա֊

Սամու կորացայ. կարկամեալ անձամբս.
կանգնիլ ոչ կարեմ։ Ջուր մեղաց կիզող.
հրդեհեաց որ յիս. հոգւոր բարիս.

տ͞ր ողոր։

Զաղկեցայ մեղօք. ձաղեցին աւսօղք
ձանձրացաւ հոգիս։ Պէղծ դառնութե՛.
զօղեալ՝ ի սիրտ իմ. լամպար իմ շիջաւ.

տ͞ր ողոր։

Ճաշակմամբ մեղաց. ճաշեցի զմահ.
ճոխս աղքատացայ։ Մեռեալ եմ հոգւով.
մոլորեալ մտօքս. միայն կամ
մարմնով. տ͞ր ողորմ։

Յորդայլթ մահու. յորսողէն անկայ.
յաղթեցայ յախտից։ Նետից թշնամւոյն.
նշաւակ եղէ. նոր միշտ խոցոտիմ.

տ͞ր ողոր։

Շուրջ պատեալ զինև. շունք բազումք
եղէն. շաղախին արեամբս։ Որս եղէ
չարին. ունկանաւ մեղաց. որսացաւ
զանձն իմ. տ͞ր ողորմ։

Չարաչար վշտօք. չարչարի անձն իմ.

չու-

չունիմ՝ դադարումն։ Պարտական դատայ.
պարտուց յանցանաց. պարտեալս
՚ի մեղաց. տէր ողորմ՛։

Ջանամ զղջանալ. ջեռանիմ՝ դարձեալ.
ջեռնում հրով մեղաց։ Սաքքի կոչե-
ցայ. ուակայ անուանիմ. ուսմկական վա-
րուքս. տէր ողորմ՛։

Սիրով ցանկութե. սաստիկ բարկութե.
սէրս իմ խոցեալ է։ Ս խրոք յանցանաց.
վչատանայ հոգիս. վարանեալ շրջիմ.
տէր ողորմ՛։

Տերեցին ինձ չարք. տարագիր հանին.
տէրական գրկացն։ Բաբունւոյն բար-
ւոյ. բախձական ձայնին. բոտինս ոչ
լուայ. տէր ողոր։

Ցանկութե չարեաց. ցանկալի գիմօք.
ցուեցայց զաչս իմ։ Իւրաքանչիւրոց.
ւիւսմամբ խուուն ախտից. ւիւծեալ է
հոգիս. տէր ողորմ՛։

Փութացիր անձն իմ. փախչիլ ՚ի չա-
րեաց. փախաքիլ բարեաց։ Վեզ միշտ
մերձ

մերձ ծանէր . քուն մահու եկեալ .
քննող դատաւոր . Տ՟ր ողորմ ։
Ա՛ծածնին բարեխօսութ՟ե յիշեա Տ՟ր
և ողորմեա ։

FINIS.